

Utlåtande om partiellt arbetsföra personers väg till arbete 8.6.2018

Ärende: Osatyökykyisten reitit työllisyyteen – etuudet, palvelut, tukitoimet (Selvitystyö STM/1815/2018)

1. Minkälaisena näette osatyökykyisten työttömien tilanteen työmarkkinoilla kohdissa 2-4?

Man uppskattar att det finns ca 25 000 personer med intellektuell funktionsnedsättning i arbetsför ålder. Av dessa har endast ca 500 lönearbete, trots att man beräknar att ca 3000 personer som i dagens läge deltar i öppen arbetsverksamhet.

2. Minkälaisia haasteita olette havainneet kun tarkastellaan työvoiman kysyntää?

1) Brist på arbetskonsulenter (arbete med stöd): största delen av dem som har lönearbete har fått det genom anlåtande av en arbetskonsulent som handleder och hjälper personen dels med att få ett arbete, dels att upprätthålla det. Tyvärr har det inte satsats tillräcklig mycket på denna form av stöd, utan i många kommuner utgår man fortfarande från att personer med intellektuell funktionsnedsättning ska delta i arbets- och dagverksamhet istället för lönearbete.

2) Okunskap om stöd för att anställa en person med funktionsnedsättning. Vi upplever att arbetsgivare känner dåligt till stöd för specialarrangemang på arbetsplatsen som arbetsgivaren kan anhålla om. Dessutom misstänker vi att byråkratin kring att ansöka om stöd avskräcker en del arbetsgivare.

3) Okunskap om intellektuell funktionsnedsättning hos Arbets- och näringsbyråerna samt arbetsgivare. Vi tror att en stor del av arbetsgivarna tror att personer med intellektuell funktionsnedsättning inte har förutsättningar att sköta ett lönearbete. Motsvarande attityder finns hos arbets- och näringsbyråerna, som inte ser att de kan erbjuda stöd som personen ifråga behöver. I praktiken har man mest fokuserat på att stöda social delaktighet och det har varit oklart vem som har ansvar för att skapa kontakterna till arbetsmarknaden.

4) Utlokaliserat arbete kan bli ett hinder som hindrar sysselsättning i lönearbete. Utlokaliserat arbete ska öppna dörrar till arbetslivet, men i praktiken blir denna form ofta varaktigt. Det är få som får anställning via utlokaliserat arbete, trots att de gör uppgifter som motsvarar lönearbete.

3. Minkälaisia haasteita olette havainneet liittyen työttömien työnhakijoiden osaamiseen tai työ- ja toimintakykyyn?

En stor del av personer med intellektuell funktionsnedsättning vill ha ett lönearbete och vara en del av en arbetsgemenskap. Vår uppfattning är att personer med intellektuell funktionsnedsättning är en resurs på arbetsplatsen. De är ofta omtyckta av sina kolleger och

motiverade att göra sina uppgifter. Det är viktigt att de vet vem de kan vända sig till om de stöter på problem samt att ge tillräckligt avgränsade och tydliga uppgifter.

På grund av sin funktionsnedsättning behöver de ändå ofta stöd t.ex. med byråkratin, hjälp med att definiera och förtydliga uppdrag samt ibland också med kommunikation. För många är det också svårt att föreställa sig vad lönearbete kunde innebära, vilket gör att man hellre fortsätter med den arbetsverksamhet man är bekant med.

4. Minkä tekijöiden olette havainneet edistävän osatyökykyisen pääsyä työmarkkinoille?

1) Information och stöd till arbetsgivare om vilka stöd arbetsgivaren kan få (lönestöd, stöd för specialarrangemang på arbetsplatsen, handledning till arbetsgivaren) samt positiva exempel om hur personer med intellektuell funktionsnedsättning klarat sig i arbetslivet.

2) Fler arbetskonsulenter som kan hålla en aktiv kontakt med arbetstagaren och -givaren, särskilt under det inledande skedet.

3) Minskade flitfällor så att lönearbete lönar sig: för tillfället kan en person som lyfter sjukpension tjäna 737,45 euro per månad utan att pensionen påverkas. Om hen tjänster över detta innebär det att hen förlorar pensionen. Det här innebär också att en del personer måste gå ner i arbetstid på grund av förhöjd lön, trots att hen kunde arbeta mera. På grund av flitfällorna väljer många hellre en säker, men ekonomiskt svag framtid med dag- och arbetsverksamhet och pension framom en osäker men eventuellt ekonomisk bättre framtid på arbetsmarknaden. Vi anser att det bör vara enklare att kombinera pension och arbetsinkomster och förespråkar en linjär modell där varje intjänad euro leder till ökad inkomst för personen ifråga.

4) Utbildning främjar lönearbete: De som har lönearbete har ofta något slag av utbildning i bakgrunden, vanligtvis inom följande sektorer: Städbranschen, hus- och hemservice, köks- och näringsbranschen, fastighetsskötsel. Den yngre generationen har oftast en utbildning, vilket ger mer möjligheter och gör dem mer motiverade att jobba. Det här förutsätter att det finns tillräckligt med utbildningsmöjligheter med inriktning på arbetsliv för personer med intellektuell funktionsnedsättning samt att personen får information på ett sätt som hen förstår, ex. lättläst svenska. Dessutom borde läroavtalssystem tas i bruk i bredare utsträckning.

5) Utveckla den utlokaliserade arbetsverksamheten så att den bättre stöder övergången till lönearbete, särskilt i de fall då personen utför uppgifter som motsvarar lönearbete.

5. Mitkä tekijät hankaloittavat työttömien pääsyä heidän kokonaistilanteensa kannalta tarkoituksenmukaisten palvelujen tai etuuksien piiriin?

1) Socialvården har hittills haft huvudansvar för personer med intellektuell funktionsnedsättning och deras verksamhet dagtid. I praktiken har man mest fokuserat på att stöda social delaktighet och det har varit oklart vem som har ansvar för att skapa kontakterna till arbetsmarknaden. Sedan år 2013 har också personer som lyfter sjukpension (d.v.s. också personer med intellektuell funktionsnedsättning) kunnat anmäla sig som arbetslösa arbetssökande vid arbets- och näringsbyråerna. Man vet inte nödvändigtvis vilket slag av stöd personer med intellektuell funktionsnedsättning behöver. I praktiken har A&N-byråerna ändå inte haft tillräckliga resurser att stöda personer med intellektuell funktionsnedsättning och attityder hos såväl A&N-byråerna, kommunerna som också anhöriga har gjort att man inte utrett möjligheterna till lönearbete så noga.

Kritik har också framförts för att systemet är väldigt splittrat på grund av de olika lagarna och att det saknas en helhetskoordination. Det behövs mera stöd att komma in på arbetsmarknaden,

FDUV
Nordenskiöldsgatan 18 A
FI-00250 Helsingfors
+358 (0)9 434 23 60
fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60
FI-65100 Vasa
+358 (0)6 319 56 52
fduv.vasa@fduv.fi

fduv.fi
facebook.com/fduv.fi
twitter.com/FDUVFinland

det vill säga en koordinator vid arbets- och näringsbyrån som hjälper att skapa en helhet av tjänster och förmåner som stöder personen att få ett arbete och också att hålla det.

2) Stel arbetsmarknad: Systemet är uppbyggt så att det inte uppmuntrar till arbete, ifall man inte är fullt arbetsför. På grund av flitfällorna väljer många hellre en säker, men ekonomiskt svag framtid med dag- och arbetsverksamhet och pension framom en osäker men eventuellt ekonomisk bättre framtid på arbetsmarknaden. Många personer med intellektuell funktionsnedsättning skulle kunna arbeta deltid.

6. Miten alla olevat palvelut vastaavat mielestänne työttömien osatyökykyisten palvelutarpeeseen? Arvioi kutakin kohtaa antamalla arvosana väliltä 1-10 (1 = erittäin huono, 10 = erittäin hyvä)

a) TE-palvelut	1
b) kunnan tai kaupungin työllisyysneuvonta	1
c) kunnan aikuissosiaalityö	1
d) kuntouttava työtoiminta	1
e) julkinen terveydenhuolto	1
f) TYP, työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu	1
g) Kelan kuntoutuspalvelut	1
h) Kelan muu toiminta	1
i) Työeläkelaitosten palvelut	1
j) eri sektoreiden monialainen asiakasyhteistyö	1
k) jokin muu, mikä?	1

Personer med intellektuell funktionsnedsättning beaktas inte som riktig arbetskraft. Attityden mot denna grupp är att de inte har resurser till ett lönearbete vilket många de facto kan ha.

8. Millä tavoin työvoima, terveyst-, sosiaali- kuntoutus- ja koulutuspalvelut sekä verotus ja sosiaaliturva toimivat kokonaisuutena tällä hetkellä?

Inte särskilt bra. Systemet är uppbyggt så att det inte uppmuntrar till arbete, ifall man inte är fullt arbetsför. På grund av flitfällorna väljer många hellre en säker, men ekonomiskt svag framtid med dag- och arbetsverksamhet och pension framom en osäker men eventuellt ekonomisk bättre framtid på arbetsmarknaden. Därtill saknas en helhetskoordination, vilket gör att både personen som söker arbete samt arbetsgivarna upplever lönearbetet som en risk.

9. Millä tavoin osatyökykyisten työttömien tilannetta, etuusia tai palveluja tulisi nykyisestäään kehittää?

1) Information och stöd till arbetsgivare om vilka stöd arbetsgivaren kan få (lönestöd, stöd för specialarrangemang på arbetsplatsen, handledning till arbetsgivaren) samt positiva exempel om hur personer med intellektuell funktionsnedsättning klarat sig i arbetslivet.

2) Fler arbetskonsulenter som kan hålla en aktiv kontakt med arbetstagaren och -givaren, särskilt under det inledande skedet.

FDUV
Nordenskiöldsgatan 18 A
FI-00250 Helsingfors
+358 (0)9 434 23 60
fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60
FI-65100 Vasa
+358 (0)6 319 56 52
fduv.vasa@fduv.fi

fduv.fi
facebook.com/fduv.fi
twitter.com/FDUVFinland

3) Minskade flitfällor så att lönearbete lönar sig: för tillfället kan en person som lyfter sjukpension tjäna 737,45 euro per månad utan att pensionen påverkas. Om hen tjänster över detta innebär det att hen förlorar pensionen. Det här innebär också att en del personer måste gå ner i arbetstid på grund av förhöjd lön, trots att hen kunde arbeta mera. På grund av flitfällorna väljer många hellre en säker, men ekonomiskt svag framtid med dag- och arbetsverksamhet och pension framom en osäker men eventuellt ekonomisk bättre framtid på arbetsmarknaden. Vi anser att det bör vara enklare att kombinera pension och arbetsinkomster och förespråkar en linjär modell där varje intjänad euro leder till ökad inkomst för personen ifråga.

4) Utbildning främjar lönearbete: De som har lönearbete har ofta något slag av utbildning i bakgrunden, vanligtvis inom följande sektorer: Städbranschen, hus- och hemservice, köks- och näringsbranschen, fastighetsskötsel. Den yngre generationen har oftast en utbildning, vilket ger mer möjligheter och gör dem mer motiverade att jobba. Det här förutsätter att det finns tillräckligt med utbildningsmöjligheter med inriktning på arbetsliv för personer med intellektuell funktionsnedsättning samt att personen får information på ett sätt som hen förstår, ex. lättläst svenska. Dessutom borde läroavtalssystem tas i bruk i bredare utsträckning.

5) Utveckla den utlokaliserade arbetsverksamheten så att den bättre stöder övergången till lönearbete, särskilt i de fall då personen utför uppgifter som motsvarar lönearbete.

FDUV
Nordenskiöldsgatan 18 A
FI-00250 Helsingfors
+358 (0)9 434 23 60
fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60
FI-65100 Vasa
+358 (0)6 319 56 52
fduv.vasa@fduv.fi

fduv.fi
facebook.com/fduv.fi
twitter.com/FDUVFinland